

OMSORG LÄRANDE OCH UNDERVISNING

BIM RIDDERSPORRE

HELSINGFORS 2020-01-25

FÖRSKOLAN – MED ETT STÄRKT KUNSKAPSUPPDRAG

- Hela verksamheten i förskolan benämns numera *utbildning*
- Förskolan är den första *skolformen*
- Pedagogerna har fått tydligare *roller* i förskolan (förskollärare och barnskötare)
- *Undervisning* lyfts fram speciellt starkt
- *Leken* är fortsatt en central arbetsform
- *Omsorg* talas det däremot inte så mycket om – därför skrev vi en bok om Omsorg!

OMSORG I EN FÖRSKOLA PÅ VETENSKAPLIG GRUND

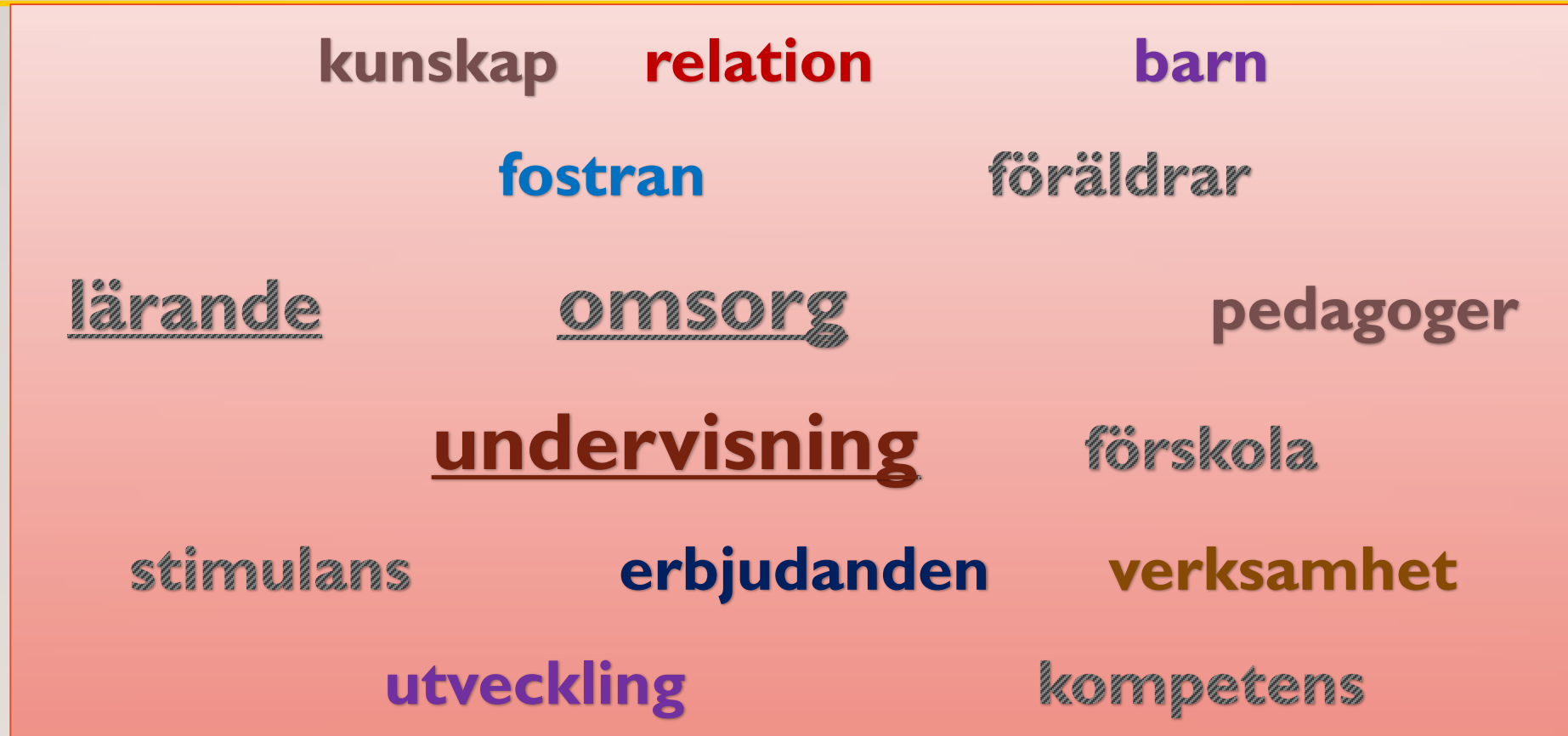

VAD ÄR DETTA – ÄR DET OMSORG?

BLÖJBYTE OCH FLASKMATNING ÄR DET SOM PÅGÅR.
MEN VAR KOMMER OMSORGS-BEGREPPET IN?

MÅNGA BEGREPP OCH KOMPLEXA RELATIONER MELLAN DEM

EDUCARE – EN CENTRAL KVALITET I FÖRSKOLAN

- EDUCARE - utbildning och omsorg med lek som arbetsform
- Lek, omsorg, lärande och social fostran ska utgöra en helhet i förskolan
- Kognition, emotion och socialitet är likvärdiga domäner i ett ständigt pågående samspel
- Forskningen stöder en pedagogik som utgår från
 - Hela barnet
 - Lekande lärande
 - Barns perspektiv
 - Hur tar vi vara på denna kunskap i förskolans undervisning?

DAGENS TRE BEGREPP: OMSORG, UNDERVISNING OCH LÄRANDE

Omsorg

Både en kvalitet och ett innehåll

En aspekt av mänsklig samvaro

Praktiska sysslor utförda med noggrannhet och omtanke av en känslomässigt engagerad person

Omsorg är medkänsla och noggrannhet

Pedagogik är kärlek till och omsorg om barnet...

DAGENS TRE BEGREPP: OMSORG, UNDERVISNING OCH LÄRANDE

Undervisning

Målstyrda processer som syftar till att någon lär sig och utvecklas – leds i förskolan av förskollärare

En planerad aktivitet som förskolläraren organiserar i avsikt att det ska ske ett lärande hos barnet eller barngruppen

DAGENS TRE BEGREPP: OMSORG, UNDERVISNING OCH LÄRANDE

Lärande

Sker inom individen som lär sig

En process som kan uppstå med eller utan medverkan från förskolläraren

Innebär ett aktivt deltagande från barnet

DAGENS TRE BEGREPP: OMSORG, UNDERVISNING OCH LÄRANDE

- Det är uppenbart att omsorg är det begrepp som är svårast att avgränsa eller definiera
 - Så här fint beskriver en norsk filosof omsorg (Vetlesen, 2001)

Omsorgen är golvet i varje människas liv,

det vi står på

det vi tar stöd av

det som håller oss uppe...

SAMTAL, DIALOG, SAMSPEL MED ORD...

hela vägen från

- Utvecklande frågor i dialogen med barn (Pihlgren/undervisning)

till

- Varmprat som ett sätt att vara tillsammans (Bruce/omsorg)

FRÅGOR OCH SVAR

- Pedagogen styr barnens sätt att förhålla sig till varandra och kunskapsinnehållet, genom sina frågor
- I undervisningen används olika slags frågor som
 - faktafrågor
 - analysfrågor
 - värderingsfrågor
- Olika typer av frågor uppmuntrar olika kognitiva processer hos barnen

SAMTAL AV OLIKA SLAG

- Ann S. Pihlgren ger följande exempel på samtal i förskolan*
- *konversation*: en dialog där olika synpunkter förs fram
- *debatt*: där olika åsikter kritiskt ställs mot varandra
- *instruktion*: där ett gemensamt svar eller slutsats efterfrågas
- *undersökning*: en dialog där ett område eller en idé belyser olika möjligheter och analyseras

* Undervisning i förskolan, 2017

METAKOGNITIVT PERSPEKTIV I SAMTALET

- I undervisningen förstärks lärandet av ett **metakognitivt perspektiv** där *barnen samtalar om vad de har lärt sig*.
- Exempel på meta-kognitiva frågor:
 - Kan du detta nu?
 - Hur lärde du dig det?
 - Liknar detta något du stött på tidigare?
 - Hur ska vi genomföra uppgiften?
 - Hur gjorde du detta?
 - Hur tänker du nu?

VAD BEHÖVS FÖR EN GOD UNDERVISNING?

- **Didaktiska redskap** av olika karaktär
- God kännedom om **läroplanen** och dess **mål**
- **Planering framåt** (detta vill vi ska hända, därför gör vi så här..) i stället för baklänges (vi tittar i backspegeln efter vad som hände egentligen..)
- **Kunskapsbas** med kännedom om teorier för lärande och beprövad erfarenhet
- Ett **yrkesspråk** som gör det möjligt att planera och genomföra undervisningen tillsammans
- Ett **kollegialt lärande** för att utveckla den didaktiska kompetensen i hela arbetslaget

UNDERVISNINGENS FYRA ”U” *

- **Upptäcka**: genom att introducera och utveckla nya begrepp utvecklas språk, tanke och känslan av ett själv
- **Uppleva/konsumera**: barn erbjuds aktiviteter som utvidgar deras erfarenheter – och som sedan kan meta-kommuniceras
- **Utforska/producera**: genom tillfällen att experimentera ökar barnet kunskapen om sig själv och om omvärlden (begreppsutfattning)
- **Uttrycka**: förutsättningar för lek, skapande och andra aktiviteter kan barn bearbeta och anpassa kunskaper och känslor

Förskolläraren kan stötta barn att utveckla förmågor att beskriva och återberätta, klassificera och jämföra

• * Eidevald & Engdahl, 2018

UPPFÖLJNING – ETT FEMTE ”U”

- Uppföljningen är en självklar del av undervisningen
 - Hur gick det?
- Hur skulle dessa situationer kunna utvecklas vidare?
 - Hur blev måluppfyllelsen?

UNDERVISNINGSSITUATIONER

- För att kunna följa vad varje barn lär sig måste förskolan göra **individuella bedömningar**
- **Varierade undervisningsformer** – gör att olika barn blir huvudaktörer
- Olika teoretiska ingångar bör prövas i undervisningen: **flerstämmig undervisning** (Vallberg Roth)
- Barn lär bättre när de är **känslomässigt engagerade** – många delar av hjärnan aktiveras då (Lenz Taguchi)

SAMMANFATTNINGSVIS

- **EDUCARE** – helhet och sammanhang som berikar lärande och utveckling
- **Leken är central** i förskolans arbete – modern hjärnforskning stöder denna gamla insikt
- **Variation är viktig** för att alla barn ska erbjudas de bästa förutsättningar för lärande
- **Samtal och frågor** – viktiga didaktiska verktyg
- **Planering av undervisningen** – måste ske framlänges
- **Uppföljning** – ett sätt att utveckla och förbättra verksamheten
- **Kollegialt lärande** – hela arbetslaget lär tillsammans

DISKUSSIONSFRÅGA

Hur hänger omsorg ihop med lärande och undervisning?

Försök formulera hur omsorg i olika former kan vara en förutsättning för att lärande och undervisning i förskolan ska fungera bra

MER ATT LÄSA I

- Riddersporre, B. & Bruce, B. (red.), 2016. *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur & Kultur
- Riddersporre, B. & Persson, S. (red.), 2017, 2:a utg. *Utbildningsvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur
- Pihlgren, A. S. 2017. *Undervisning i förskolan – att skapa lärande undervisningsmiljöer*. Stockholm: Natur & Kultur
- Kjällander, S. & Riddersporre, B. (red.), 2019. *Digitalisering i förskolan på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur & Kultur

MER ATT LÄSA II

- Eidevald, C. & Engdahl, I. *Utbildning och undervisning i förskolan. omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. Stockholm: Liber
- Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. 2013. *Att undervisa barn i förskolan*. Stockholm: Liber
- Sommer, D & Frankenberg, S. J. 2019. *Från utvecklingspsykologi till utvecklingsvetenskap*. Malmö: Gleerups